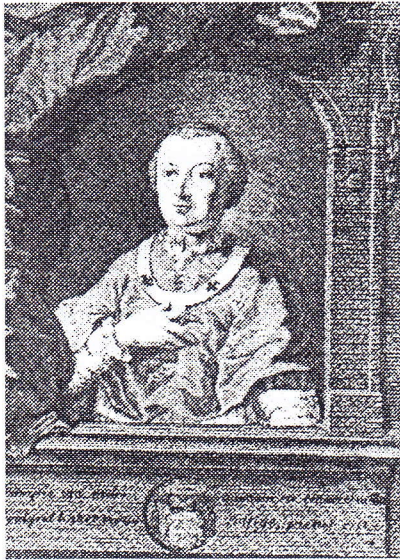

KÖNYVSZEMLE

Zoara Edina

Egri főpapok irodalmi mecenatúrája a barokk korban

Bitskey István könyve a Heves Megyei Múzeumi Szervezet gondozásában

*Barkóczy Ferenc
Eger hajdani püspöke*

Róma és Eger, a pápa és az egyik legjelentősebb magyarországi egyházmegye székhelyének kapcsolata a középkorra nyúlik vissza. Az egri püspökök nagy része Rómában, a *Collegium Germanicum Hungaricum*ban tanult, s az itt szerzett ismeretek, tapasztalatok később nagy szerepet játszottak egyházfői mentalitásukban, tevékenységükben.

Eger számára a száműzetés időszaka 1596-1687-ig tartott. A török betörése után az egri egyházmegye székhelye (1596-1613), Kassa, Jászó (1613-1649), majd ismét a felsőmagyarországi központ, Kassa (1649-1687) lett.

A 17. század vége új lehetőségeket adott Eger városának, ugyanis 1687-ben a törökök viszaadták a várost a császári csapatoknak. Ekkor költözhetett vissza az egri egyházmegye eredeti székhelyére 91 éves száműzetése után. A 18. század a megújulást, az újjáépülést, a fejlődést jelentette. A püspöki székbe olyan főpapok kerültek, akik szívükön viselték egyházmegyéjük sorsát, mint a 18. század két első püspöke, *Telekesy István* (1699-

1715) és *Erdődy Gábor* (1715-1745). Nagyszabású építkezésekbe kezdtek, s lassan kezdtek kiépülni azok az intézmények, amelyek a következő években, évtizedekben a művelődés, a kultúra legfontosabb helyeivé váltak.

Az irodalmat a barokk kori Egerben tulajdonképpen két főpap és írói köre jelentette, *Barkóczy Ferencé* (1710-1765) és *Eszterházy Károlyé* (1725-1799). Barkóczy célja az volt, hogy egyházmegyéjét Észak-Magyarország szellemi központjává fejlessze. Segítette az oktatási intézményeket, szorgalmazta a műveltségi szint emelését, több iskolai színjáték előadására került sor, megalapította Eger első állandó nyomdáját, saját költségén könyveket adatott ki. Támogatottjai közé kanonokjai, megyei tisztségviselők és birtokosok, teológusok, jogászok, orvosok, költők, fiatal tehetséges tanárok, s az egyes szerzetesrende képviselői tartoztak. A püspöknek ajánlott könyvek rámutatnak széles körű irodalmi mecenatúrájára. Mindezek alapján joggal beszélhetünk irodalmi körről, amely nem egy zárt szervezet volt, hanem a mecénás körül levő irodalmárok csoportosulása. Tevékenysége mindenképpen alkalmas volt arra, hogy utódai eredményeit folytatva, azokra alapozva tovább folytassák Eger szellemi életének magas szinten tartását.

Utóda, *Eszterházy Károly* mindenben megfelelt a fentieknek, sőt továbbvitte, fejlesztette azokat. A *Barkóczy Ferenc* által megálmodott egyetem helyett ő alapította meg a város felsőoktatási intézményét, a főiskolát (orvosi fakultás nélkül, hiszen ennek alapítási jogát a Bécshez közel fekvő nagyszombati egyetem kapta meg *Mária Terézia* utasítására. Másik nagy műve a könyvtár megalapítása volt (A 18. század egyébként is a nagy barokk főpapi könyvtáralapítások korszaka volt, gondolva Pécsre, Kalocsára, Gyulafehérvárra). A könyvtár létrehozása segítette a város szellemi életének továbbfejlődését, ösztönzően hatott az irodalmárookra, a tudósokra, az értelmiségiekre. Mindez fontos és alapvető dolog volt egyrészt az egyetemalapítást, másrészt annak működtetését tekintve: a négy egyetemi fakultásnak mindenképpen egy biztos, enciklopédikus tartalmú könyvanyagra kellett épülnie. Arra a kérdésre, hogy a janzenizmus vagy a katolikus ortodoxia uralta-e a könyvanyagot, a válasz az, hogy egyik sem. Természetesen mindkét teológiai iskola képviselőinek munkássága megismerhető a püspöki könyvtár anyagában, egyéretelműen tükröződnek a korban folyó dogmatikai viták, de egyik irányzat sem jutott túlsúlyra. Eszterházy, a környezetében élő irodalmárok közül sokakat ösztönzött könyvek megírására, támogatta őket anyagilag, segítette műveik megjelentetését.

Bitskey István a püspökök személyisége, gondolatai, munkái, valamint a kanonoki és püspöki könyvtárak tartamának ismerete alapján egy nagyon fontos kérdésre irányítja rá a figyelmet: vitatkozik azzal a korábbi állásponttal, hogy a Magyarországra a felvilágosodás eszméit az osztrák (Bécs) és a német szellemi élet közvetítette. A kérdéskör összetettsége miatt, érveink megfogalmazásában sokkal jobban kell árnyalni és pontosítani, hiszen igen erősek voltak a közvetlen itáliai hatások a 18. században, s a bécsi udvar egyébként is jelentős itáliai befolyás alatt állt. Így mindenképpen számolnunk kell a közvetlen itáliai hatással is a német és az osztrák mellett, ha a magyarországi felvilágosodásról beszélünk.

Eger főpapjainak, *Barkóczy Ferenc*nek és *Eszterházy Károlynak* irodalom- és tudománypártolása maradandó értékeket hozott létre, melyekre nemcsak az egyháztörténet, hanem a magyar művelődéstörténet is büszkén tekinthet vissza.

Telekessy István
Eger hajdani püspöke